

tima di barbara abominevole violenza«, ... »le orde barbare e violente«, ... »preda del nemico«, ... »lo strazio presente«, ... »feroce ingordigia slava« ... i sl. Već ovo dovoljno govori, samo za sebe, o općem nivou, vrijednosti i karakteru časopisa. Pri tom se sva ta iredentistička literatura naravno maksimalno hvali i preporuča čitačima, a da bi pregled dobio neki tobože objektivan i kritičan izgled, stavljaju se autorima ponekad i sitnije zamjerke. Značajnije primjedbe upućuju se piscima tek onda, ako nisu dovoljno iredentistički agresivni i propagandno efikasni. Tako se, na pr. (str. 323), nekima zamjera da zapadaju »ad una certa nostalgica malinconia«, ili da su im radovi »tenuti come sono nei termini tecnici di una deserizione rigidamente scientifica«, i sl.

Na kraju, u vezi s ponovnim pokretanjem časopisa kao što su »Atti e memorie« i slični, postavlja se ovo pitanje:

Kada će se napokon u redovima naučnih radnika u Italiji, osim dosadašnjih rijetkih izuzetaka, naći veći broj razumnih i trijeznih ljudi, koji će u ime naučnog poštenja odlučno istupiti protiv prakse da se historijska nauka zloupotrebljava za širenje šovinizma, mržnje, kleveta i uvreda, maskiranje iredentističke propagande i sistematsko obmanjivanje domaće i svjetske javnosti? Hoće li oni već jednom znati da kažu svoju odlučnu riječ onim bezumnim manijacima iredentističkih fantazija, a u ime velikih i svijetlih tradicija talijanske nauke i kulture?

Jugoslavenska, a posebno hrvatska, historiografija ima svakako velik zadatak, da intenzivnije organizira historijska istraživanja u Istri, ne samo zbog svojih naučnih potreba, nego i radi pružanja mogućnosti stranoj naučnoj javnosti, da se objektivno upozna s historijskim problemima Istre.

B. Stulli

HISTORISCHE ZEITSCHRIFT,

herausgegeben von Ludwig Dehio und Walter Kienast.

München, Band 171, 172, 1951.

Većini naših historičara slabo je poznat rad njemačke historiografije poslije prošlog rata, jer dosad još nije postojala mogućnost nabavke i proučavanja najnovije njemačke literature. Zbog toga nam šest brojeva časopisa »Historische Zeitschrift«, godište 1951, u kojem surađuju najpoznatiji njemački historičari, može do neke mjere dati odgovor na mnoga zanimljiva pitanja u vezi s novom njemačkom historiografijom. Nas interesira: Kakav je njezin karakter? U čemu je napredovala s obzirom na nacističku nenaučnu historiografiju? Kakav je uopće njen položaj u okviru buržoaske historiografije na Zapadu? Polazeći s toga stanovišta, zadržat ćemo se samo na onim radovima, koji osvjetljavaju navedene probleme.

U raspravi: *Die Frage nach der Scheide zwischen Altertum und Mittelalter* (Band 172, Heft 2), H. A u b i n ističe kompleksnost historijskog zbivanja u političkim, ekonomskim i kulturnim manifestacijama, ali ne priznaje primarnost ni jedne od njih; smatra da je za svaku epohu potrebno izabrati onu značajku, koja je za nju najodlučnija. Točno je, da se historičar mora u svakoj analizi podrobno pozabaviti

ulogom svakog od tih faktora, ali prema Aubinu izlazi, da se kao osnovna podloga za jednu periodu može uzeti, na pr., kulturno zbivanje, a za drugu ekonomsko! Na taj način negira on zakonitost i jedinstvo historijskog zbivanja.

U određivanju granica između starog i srednjeg vijeka historiografija je, prema Aubinu, isticala uvijek tri faktora: kršćanstvo, propast antike i dolazak Germana. On samo postavlja pitanje, koji je od tih faktora najvažniji. Kršćanstvo odbacuje, jer ono nije svijesno težilo za odstranjenjem bitnih protivurječja antičkog društva, budući da je i samo bilo zahvaćeno propadanjem antike te se potpuno orijentiralo na religioznu obnovu. Ni propast antike nije mu mjerilo za povlačenje granice između starog i srednjeg vijeka, jer opravdano smatra, da antika nije propala odjednom, nego je kroz stoljeća odumirala. U propadanju antike najviše ga impresionira sama rimska država (der »Zwangstaat«!). kojoj su — misli on — društveni i ekonomski momenti samo popratne pojave. Zbog toga se i odlučuje za Germane kao glavni faktor u nastajanju srednjeg vijeka, jer oni ruše tu »državu prisile« i time oslobađaju rimsku privredu i društvo od njena tereta! Dekadentno rimsko stanovništvo ne bi se moglo samo poslužiti »oslobođenjem« od te države bez Germana, jer oni donose sa sobom svoju plodnost, »neobičnu« sposobnost učenja te duhovnog i umjetničkog stvaranja i moralne kvalitete kao vjernost u odnosima družine i t. d.! Na koncu autor određuje granicu za početak srednjeg vijeka godinom 476. kao početkom izgradnje germanskih država na rimskom teritoriju.

Aubin, dakle, još uvelike plovi vodama slavljenja »germanskog duha« i u krajnjoj liniji rasizma! Čini se, da takvi ostaci prošlih vremena nisu još uvijek postali nepopularni u njemačkoj historiografiji. — Za nas je glavna značajka jedne periode njeno ekonomsko i društveno uređenje. S toga stanovišta, dakako, ne poričemo značenje Germana, jer je točno, da rimsko društvo samo svojim snagama ne bi moglo stvoriti novu društveno-ekonomsku formaciju. Ali ne omogućuje dalji razvoj prema feudalizmu germanska »rasa«, već germansko rodovsko uređenje, kao što su ga uostalom imali i Slaveni, zajedno s elementima, koji su nicali iz robovskog uređenja i kolonata. Nije prodor germanskog duha, nego feudalno uređenje glavna značajka srednjeg vijeka.

Švicarski historičar W. Naf, *Frühformen des »Modernen Staates« im Mittelalter* (Band 171, Heft 2), podrazumijeva pod pojmom »moderne države« postfeudalnu državu, koja je po njegovu mišljenju nastala u XIII. st., kad se u borbi s ranijim nosiocem vlasti, kraljem, pojavljuje novi faktor — staleži: s njima ulazi u historiju nova državna misao, koja ne polaže težište samo na gospodstvo (Herrschaft), kako to čini vladar, već i na jednu pravno i staleški ograničenu »slobodu«. U pravu otpora staleža protiv kralja autor vidi prvi korak prema mišljenju, da je pravo zemlje nad pravom kralja i da je kralj postavljen voljom »naroda«. Ova, inače vrijedna rasprava ne izlazi iz uskih državno-pravnih okvira, koji, sami po sebi, ne mogu protumačiti početke »moderne države«. Zato autor daje definiciju »moderne države«, za koju i sam priznaje da nije dovoljna: da je njezina karakteristika u prvom redu neobičan porast državnog intenziteta i državne svijesti!

Rasprava Th. Mayera, *Das Hochmittelalter in neuer Schau* (Band 171, Heft 3) pisana je povodom knjige F. Heera, *Aufgang Europas*. Wien-Zürich, Europa Verlag 1949. Ističući vrijednost Heerova djela u vezi s proučavanjem srednjovjekovnih vjerskih pokreta i pojave racionalizma, i kritizirajući neke njegove misli, s kojima se u biti razilazi, Mayer konstatira, da su upravo oni krajevi, u kojima su se sreli i isplele romanski i germanski narodi, dali stvaralačke duhovne snage Zapadu.

Mayer se svojim mišljenjem vraća zapravo na Rankeovo gledište i proširuje superiornost njemačkog naroda nad ostalima i na romanske narode. Autor smatra, da su car i papa bili zajednički nosioci sila, koje su vodile naprijed u historijskom razvoju. Po njegovu mišljenju glavna je zadaća njemačke medievistike da stvori jedinstvenu historiju Zapada. Ove su se misli razvile pod utjecajem situacije nakon prošlog rata. **kad je problem »Zapada« postao akutan**, a — kako i Mayer konstatira — svako razdoblje ističe u historiji ono, što je za njega najvažnije. Sam Mayer, a — po njegovoj raspravi sudeći — Heer još više od njega, potpuno zanemaruju ekonomsku stranu srednjovjekovnih problema.

U raspravi: *Die bürgerlich-kapitalistische Dynamik der Neuzeit seit Renaissance und Reformation* (Band 172, Heft 1) A. Martin raspravlja o problemu psihološko-religioznih utjecaja, prije svega kalvinizma, na kapitalističku djelatnost buržoazije. Po njegovu mišljenju, renesansa još nema kapitalistički karakter, jer je tada ekonomska djelatnost bila samo sredstvo da se postigne uživanje životnih vrednota. Tek za reformacije uzdiže se širi sloj buržoazije, koji smatra uživanje grijehom i postavlja na prvo mjesto onaj faktor, koji mu daje snagu, a to je ekonomska djelatnost. Međutim, Lutherova religija još uvijek štiti svetost postojećeg društva, te joj je zato glavno da odgaja svoje vjernike u duhu poslušnosti prema vlasti. Tek kalvinizam postaje pravom religijom buržoazije i daje joj jak poticaj u borbi za njeno ekonomsko uzdizanje. Kalvinizam uči, da se spasenje može postići samo discipliniranjem čovjeka i neumornim radom, kako bi se promijenio ovaj svijet u čast boga. Takav neumorni napor upravo je i potreban mladoj buržoaziji, koja treba da se socijalno i politički uzdigne. Kalvinizam brani buržoaziji da uživa plodove svoje zarade i time stvara onaj kapitalistički »duh«, koji akumulira — ne da troši, već da investira. Na temelju vjere u predestinaciju buržoazija se smatra izabranom od boga, jer posjeduje marljivost i volju za rad, te prezire feudalece, koji ne rade i, prema tome, nisu u božjoj milosti. Tu religiju buržoazija odbacuje, kad dolazi na vlast, tako da već u XVIII. st., s pojavom racionalizma i velikog bogatstva buržoazije, kalvinistička religija gubi svoju suštinu, a u kapitalističkom djelovanju ostaju samo negativni momenti za moralni lik čovjeka.

Nakon ovih vrijednih misli o ulozi kalvinizma u djelatnosti buržoazije, Martinova se rasprava pretvara u čisto psihologiziranje, koje nema veze s historijskom naukom. Autor jadikuje nad tragedijom modernog čovjeka, koja se svodi na pretvaranje kulture u civilizaciju, a rezultat je tip »Amerikanca: s jedne i »boljševika: s druge strane. Izlaz iz takve situacije degutirani autor traži u povratku religiji, koja će čovjeku vratiti njegove moralne kvalitete. Iz Martinove se rasprave vidi da je takvo shvaćanje, koje je nakon prošlog rata našlo u Njemačkoj plodno tlo, prodrlo i u historiografiju.

P. Kluge u raspravi: *Deutschland und Russland zwischen den Weltkriegen* (Band 171, Heft 5) pokazuje, kako se sovjetska vlada u razdoblju između dva svjetska rata upravljala isključivo svojim političkim aspiracijama, a ne stvori komunizma ili svjetskog mira, te je zbog toga u više prilika nalazila dodirne točke s Njemačkom. Ruske su tvornice proizvodile za Njemačku zabranjeni ratni materijal već poslije Rapallskog ugovora 1922. a dolazilo je i do izmjene oficira. Veze su se nastavile i pored toga što su odnosi bili nešto nesigurni, jer je Moskva preko Kominterne poticala revoluciju u Njemačkoj. Za industrijalizaciju Rusije bila je potrebna njemačka pomoć, a to je mnogo koristilo i Njemačkoj, koja se na temelju svog izvoza u Rusiju ekonomski oporavila. Njemačka privreda dobila je tržište baš u vrijeme naj-

teže ekonomske krize. Godine 1932 bilo je jasno, da je samo savez socijaldemokrata i komunista mogao spriječiti dolazak nacista na vlast, ali je to KP Njemačke odbila po nalogu iz Moskve. Kao rezultat žive trgovačke razmjene, rusko je zlato poslužilo nacistima da odstrane financijske poteškoće u prvim godinama svoje vlade. Prema tome, upravo je SSSR svojom politikom omogućio dolazak nacista na vlast i njihovo učvršćenje. Veze su bile prekinute tek nakon Hitlerova saveza s Pilsudskim, a nakon toga je Hitler svojom taktikom grožnje, upravljene samo prema istoku, uspio spriječiti upletanje zapadnih sila, u vrijeme dok je još bio slab. Münchenski događaji, u kojima su se Engleska i Francuska pokorile Hitlerovu diktatu bez sporazuma sa SSSR-om i kraj evropskog sistema kolektivne sigurnosti, bili su udarac za SSSR, jer je Hitler time stvorio bazu za prodor prema istoku. Uoči rata sovjetska je vlada u dugim pregovorima s Francuskom i Engleskom ustanovila, da za račun svog učestvovanja u ratu protiv Njemačke ne bi mogla od zapadnih sila dobiti odobrenje za ekspanziju u istočnoj Evropi. Savez s Hitlerom činio se u tom momentu mnogo unosnijim, jer je on nudio podjelu Poljske, Litvu, Estoniju, Finsku i Besarabiju, te posredovanje kod Japana. Radi toga je sklopljen ugovor SSSR-a i Njemačke, pa je SSSR snabdjevao Njemačku sirovinama za rat. Ali Engleska nije bila brzo uništena, kako se Hitler nadao, te su za dalje vođenje rata bile potrebne sirovine iz zemalja, koje su pripale interesnoj sferi SSSR-a, tako da se Hitler već 1940 odlučio za napad na SSSR, da dobije novu bazu sirovina.

Jedan od tri priloga, koji se bave ekonomskom historijom, rad je švicarskog historičara M. Silberschmidta: *Wirtschaftshistorische Aspekte der neueren Geschichte. Die atlantische Gemeinschaft* (Band 171. Heft 2). Autor napada koncentraciju historijske nauke na političkim zbivanjima, koja dovodi do krive interpretacije modernog razvoja. Današnja nauka zna već mnogo o ekonomskim problemima, i historiografija mora to znanje upotrijebiti, jer ekonomsko-društveni »faktori« čine temelj historijskog razvoja. S toga stanovišta Silberschmidt obrađuje problem propasti evropske hegemonije s obzirom na međusobne odnose Amerike, Engleske i Njemačke. Ističe, da je intenzivni ekonomski razvoj SAD u XIX. st. glavni događaj, koji je utjecao na zbivanja moderne historije. Dok je u Evropi ravnoteža između političkog i socijalno-ekonomskog uređenja bila labava, dotle su se SAD razvile u najvažniji ekonomski i politički faktor svijeta. Po autorovu mišljenju, dosad se procjenjivanjem političke historije isticao samo englesko-američki antagonizam, a zaboravljala se suradnja između Engleske i SAD na ekonomskom polju u XIX. i XX. stoljeću. Autor zatim ističe paralelizam ekonomskog razvoja SAD i Njemačke, pa zaključuje da je tendencija historijskog razvoja u stvaranju velikih kontinentalnih država. Njemačka je taj razvoj usporila time, što je oživjela stare evropske rivalitete, ali je kriza, do koje je zbog toga došlo, ubrzala novo stanje stvari, tj. izbijanje SAD i Rusije kao najmoćnijih svjetskih sila. Izlazak SAD iz njihova izolacionizma i njihova ekonomska i politička suradnja s drugim državama predstavlja historijsku prekretnicu. Politika Marshalllova plana i Atlantske zajednice rezultat je dugog ekonomskog razvoja. Njemačka katastrofa pokazala je, po autorovu mišljenju, značenje izgradnje jedne solidne evropske zajednice.

U raspravi: *Vom Primat der Aussenpolitik* (Band 171. Heft 1) H. Heft er revirdira, pod utjecajem njemačke katastrofe, mišljenje o apsolutnom primatu vanjske politike u historijskom zbivanju, koje je u Njemačkoj vrlo rašireno. On zaključuje, da se o primatu vanjske politike može govoriti samo u određenoj fazi novovjekog razvoja, kad dominira sistem evropskih država s intenzivnim međusobnim odnosima.

a njegov kostur čini ravnoteža velikih evropskih sila. Ali od kraja XIX. st., u razdoblju »visokog kapitalizma« (t. j. imperijalizma), pojavljuju se nove države, koje ruše sistem ravnoteže i izazivaju grčevito takmičenje u ekonomici i politici. Svjetsko zbivanje, koje se temeljilo na proširivanju prostora na Zemljinoj kugli, došlo je do svojih prirodnih granica, koje stvaraju novi kvalitet u historijskom razvoju. To se vidi iz činjenice, da evropski sistem država nema više svjetski značaj — odlučni su faktori samo SAD i Rusija —, i u tendenciji za stvaranjem jedinstvenih i jakih međunarodnih veza, koje bi se s vremenom uzdigle nad suverenitet pojedinih država. Autor zaključuje, da na temelju takva razvoja pada mišljenje o primatu vanjske politike.

Međutim, u politici jedne države, koja je u krajnjoj liniji određena društveno-ekonomskim razvojem, momenti unutrašnje i vanjske politike, koji se međusobno isprepleću, sačinjavaju nedjeljivo jedinstvo. Razumljivo je, da je mišljenje o primatu vanjske politike prošireno baš u Njemačkoj, koja ima dugu tradiciju onoga, što autor naziva »Machtstaat«, to više, što je nacizam imao težište u moćnoj državi kao sredstvu za osvajanje svjetskog gospodstva, dok je njegov ekonomsko-socijalni program bio sasvim nejasan i kaotičan. Svakako je značajno, što se autor, kao historičar, osjeća pozvanim da donekle pobija ovo opasno mišljenje i da krah Njemačke objasni kao rezultat historijske zakonitosti.

Rasprava G. Rittera: *Zum Begriff der »Kulturgeschichte«* (Band 171, Heft 2) prilog je diskusiji na kongresu historičara u Parizu 1950 o pojmu kulturne historije. Autor pobija mišljenje francuskog historičara Francastela, prema kome je zadaća kulturne historije istraživanje stila života u pojedinim epohama, koji obuhvaća sve grane umjetničkih, naučnih, socijalnih i ekonomskih manifestacija. Autor opravdano primjećuje, da ni u jednoj epohi ne postoji stil života, koji bi bio zajednički svima klasama, i da pojedinac ne može sam obraditi sve grane kulturnog razvoja. Zbog toga zaključuje, da je najbolje, ako se kulturna historija obrađuje u okviru pojedinih historijskih grana. Međutim, on smatra, da je teškoća i u tom, što neke grane kulturnog zbivanja nisu uopće historijske, kao na pr. umjetnička djela, na koje socijalne ili nacionalne prilike tobože ne utječu, ili religija! Mi, dakako, ne možemo priznati postojanje nikakvih vanhistorijskih kategorija u razvoju društva. Neka kulturna ostvarenja imaju zaista karakter trajnosti u relativnom odnosu prema drugim historijskim manifestacijama baš zbog toga, što su ona najvrednije, što je dotična epoha dala čovječanstvu. O historijskoj uvjetovanosti religije nije ni potrebno diskutirati. Autor na kraju zaključuje, da je kulturna historija zapravo traženje unutarnjih veza u zbivanju i međusobnom djelovanju raznih faktora u historiji! Ne uviđamo, zašto bi traženje unutarnje historijske uzročnosti trebalo nazvati upravo kulturnom historijom, jer tretiranje građe na takav način nije nikakva grana historijske nauke, već naprosto teoretski preduvjet za svaki solidan historijski rad. Autor odbacuje markističko shvaćanje historije, ali konstatira, da ono ima veliko značenje u francuskoj historiografiji, koje »začudoje«!

Nakon miza rasprava, koje uglavnom obrađuju pravno-političke i psihološko-religiozne probleme, iznenađuje rad H. Meyera: *Karl Marx und die deutsche Revolution* (Band 172, Heft 5). Autor opravdano ističe, da je historiografija, proučavajući snažan ideološki utjecaj Marxov, zanemarila njegovu aktivnu političku ulogu u Njemačkoj 1848., te želi na temelju novog arhivskog materijala i novina dati prilog popunjavanju ove praznine. U raspravi je istaknut Marxov rad na okupljanju proletarijata oko posebnog programa, ali uz to i njegovo zalaganje za pobjedu bur-

žoaske revolucije, protivno Bornu, koji je isključivo zahtijevao jedinstvo svih slojeva, zainteresiranih na revoluciji. Meyer detaljno prikazuje Marxovo djelovanje na izgradnji komunističkih organizacija u zapadnoj Njemačkoj, naročito u Rajnskim provincijama, gdje su u rujnu 1848. izbili nemiri, ali je vlada spriječila njihov širi razmah i na neko vrijeme obustavila Nove Rajnske Novine. Nakon sukoba između narodne skupštine i pruske vlade u studenom 1848., Marxove su pristalice zahtijevale uskratku poreza i smjenjivanje reakcionarnih vladinih organa revolucionarnim odborom, te je sve bilo spremno za oružani ustanak. Stvar nije uspjela, po autorovu mišljenju, ne samo zbog izdaje buržoazije, kako Marx tvrdi, već i zbog pomanjkanja idejnog i organizacionog jedinstva marksista i ostalih demokratskih grupa. Godine 1849. Marx je u Novim Rajnskim Novinama konstatirao nesposobnost buržoazije da se bori za vlastitu stvar, tako da rezultat svake buržoaske revolucije propada, pa će tek proleterska revolucija moći potpuno obračunati s feudalizmom. U dnevnoj politici Marxove su pristalice pomagale liberale, jer je to tada bio jedini mogući način borbe protiv apsolutizma. Poslije zabrane Novih Rajnskih Novina u svibnju 1849. završena je aktivna politička uloga Marxova 1848.

U raspravi: *Marathon und die persische Politik* (Band 172. Heft 1) F. Schachermeyer unosi, na temelju jednog tumačenja helenističkih poslovice iz Suidasa, novu svjetlost u tek maratonske bitke. Smatra, da Perzijanci nisu išli za nasilnim uništenjem Atene, nego za postignućem političkog cilja, koji se sastojao u tome, da se Atena pridobije na miran način kao uporište za širenje perzijske moći u Grčkoj, naročito protiv Sparte.

U sv. 172/2 nalazimo vrijednu raspravu, koja se bavi ekonomskom problematikom: *Die Bedeutung Narvas im XVI. Jahrhundert* od W. Kirchnera, prilog problemu odnosa između Rusije i Evrope, koji se u njemačkoj historiografiji mnogo tretira. Autor obrađuje razdoblje od 1558—1580, kada je Narva bila u ruskoj vlasti, a njena je trgovina predstavljala glavnu vezu između Istoka i Zapada i imala značajnu ulogu u prvom dodiru Rusije s evropskim silama. Autor ističe da je Rusija već u XVI. st., tek što je dobila pristup Zapadu, izvršila velik utjecaj na događaje u Evropi.

U 5. broju istog sveska W. Treue govori u prilogu: *Firmengeschichte* o nekim naučno obrađenim historijama velikih poduzeća u američkoj i holandskoj historiografiji i konstatira potrebu takva rada i u Njemačkoj, gdje historije poduzeća izlaze samo u prigodne i reklamne svrhe i nemaju naučni karakter.

U radu: *Die Anfänge der französischen Rheinpolitik als historisches Problem* (Band 171. Heft 1) P. E. Hübinger dokazuje, da su tendencije širenja do Rajne postojale u Francuskoj još od vremena Filipa Lijepog u početku XIV. st., a godinu 1444., kada je Karlo VII. po prvi put u službenom dokumentu zahtijevao ujedinjenje zemalja do Rajne s Francuskom, smatra početkom francuske sistematske, ekspanzivne rajnske politike.

Značajno je, da je interes za razdoblja »moćne države« i za »velike ličnosti«, sudeći po *Historische Zeitschrift*, vrlo velik u njemačkoj historiografiji. O tome govore rasprave: *Alexander der Grosse und die Anfänge des hellenistischen Herrscherkultes* od F. Taegera (Band 172, Heft 2); *Die Anerkennung Karls des Grossen als Kaiser* od P. E. Schramma (Band 171, Heft 2) te dva rada o Bismarcku: *Bismarcks Ethos* od O. Vosslera (Band 171, Heft 2) i *Bismarck und Graf Harry Armin* od F. Hartunga (Band 171, Heft 1), oba pisana sa simpatijama za Bismarcka.

Interes za religiozne probleme vidi se po radovima: *Der deutsche Protestantismus und die Politik im XIX. Jahrhundert* od F. Fischera (Band 171, Heft 3) i *Rankes Lutherverhältniss* od I. Mayer-Kulenkampfa (Band 172, Heft 1).

Važno je istaknuti, da je preko polovice prostora u pojedinim brojevima posvećeno recenzijama novih historijskih knjiga, bilješkama o radovima u pojedinim časopisima i obavijestima o novim historijskim djelima. *Historische Zeitschrift*, prema tome, ima za njemačke historičare veliku informativnu ulogu.

Nakon svega dobili smo o njemačkoj buržoaskoj historiografiji, kako nam je osvjetljuje ovo godište *Historische Zeitschrift*, uglavnom ovu sliku:

Radovi u *Historische Zeitschrift* pisani su pretežno na temelju idealističkog shvaćanja historije. Baveći se gotovo isključivo političko-pravnim i psihološko-religioznim pitanjima, iz kojih izvode svoje zaključke, mnogi od navedenih historičara ne samo da negiraju osnovno značenje društveno-ekonomske podloge u historijskom razvoju, već i zanemaruju njezin utjecaj u međusobnom isprepletanju historijskih manifestacija i ne priznaju zakonomjernost historijskog razvoja. Od svega tri rada, koji se bave ekonomskom problematikom, dva govore o najnovijoj historiji, a i od tih potječe jedan od švicarskog historičara Silberschmidta!

Smatramo, da stupanj razvoja historiografije u jednoj zemlji treba ocijeniti uglavnom po njezinu odnosu prema materijalističkom shvaćanju historije, te i pored priznanja navedenim historičarima za solidno poznavanje historijskog materijala, moramo zaključiti, da njemačka historiografija, sudeći po *Historische Zeitschrift*, zaostaje za buržoaskom historiografijom nekih drugih zapadnoevropskih zemalja, na pr. Francuske, Švicarske i Engleske, koje su se približile materijalističkom shvaćanju historije, time što sve više priznaju ekonomsko-društvenu podlogu osnovnom u historijskom zbivanju, ili barem posvećuju ekonomskim problemima isto toliko, pa i više, pažnje nego drugima. Međutim, potrebno je u ocjeni njemačke historiografije uzeti u obzir Hitlerovo razdoblje, koje je na svim kulturnim područjima ukočilo razvoj.

Nadalje moramo konstatirati, sudeći po Aubinovoj raspravi, da u njemačkoj historiografiji još uvijek postoje prikrivena rasistička shvaćanja.

Značajno je, da se gotovo u svim radovima u *Historische Zeitschrift* osjeća utjecaj suvremenih zbivanja. Potrebno je naročito istaći, da se pretežan broj radova odnosi na općeevropsku historiju ili njemačke probleme u njenom okviru, a ne isključivo na nacionalnu historiju. Prema tome se čini, da njemački historičari, pod dojmom kraha u ratu, revidiraju mnoga svoja gledišta prema različitim problemima i da traže dublje uzroke specifično njemačkom razvoju unutar evropske i svjetske historije. S idealističkih pozicija, na kojima se većina spomenutih historičara nalazi, ne će im to uspjeti. Međutim, ipak se osjeća tendencija da njemačka historiografija pomogne u rješavanju današnjih problema i sprečavanju obnove fašizma. Kad bi se ova tendencija, koja se nagoviješta u nekim radovima u *Historische Zeitschrift*, odnosila na njemačku historiografiju uopće, onda bismo mogli konstatirati, da je ona poslije II. svjetskog rata doista mnogo napredovala, iako još zaostaje za nekim drugim zapadnoevropskim historiografijama.

Mirjana Gross

HISTORIJSKI ZBORNIK

GOD. V.

1952

BROJ 1—2

HISTORIJSKI ZBORNIK

ČASOPIS POVIJESNOG DRUŠTVA HRVATSKE

Uređuje Redakcioni odbor: Oleg Mandić, Jakša Ravlić i Jaroslav Šidak (glavni i odgovorni urednik). Rukopisi i časopisi za razmjenu šalju se na adresu: Historijski seminar, Filozofski fakultet, Zagreb, Trg Maršala Tita 14.
Narudžbe za Historijski zbornik prima »Školska knjiga«, Zagreb, Ilica 28.

SADRŽAJ

	Strana
BOGO GRAFENAUER, Prilog kritici izvještaja Konstantina Porfirogeneta o doseljenu Hrvata	1— 56
LJUBO KARAMAN, O potrebi povezivanja rada arheologa, historičara umjetnosti i historičara u proučavanju ranosrednjovjekovnog perioda sjeverne Hrvatske	57— 62
NIKOLA ŽIC, O podrijetlu stanovništva u gradu Izoli u Istri	63— 70
VLADIMIR MOŠIN, Prepiska ruskog samozvanca Ivana Timoške Akundinova s Dubrovnikom g. 1648.	71— 84
PAVEL SUYER, »Posao Milošiansko-Gajanski« pred gradskim magistratom	85—101
JAROSLAV ŠIDAK, Čiro Truhelka — njegov život i rad	103—110

OCJENE I PRIKAZI

Marijan Horvat, Oporuka priora Petra. (LJ. KARAMAN)	111—117
Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, knj. 283, 1951. (J. LUČIĆ)	117—121
Ferdo Čulinović, Seljačke bune u Hrvatskoj. (J. ŠIDAK—B. SUČEVIĆ) . .	121—130
O nekim pitanjima društvenog uređenja Hrvatske u srednjem vijeku. (O. MANDIĆ)	131—138
Boško Desnica, Istorija kotarskih uskoka. (B. SUČEVIĆ)	138—145
Miscellanea I, izdanje Drž. arhiva u Zadru. (J. LUČIĆ)	145—148
Турски документи за македонската историја. (K. BASTAIĆ)	149—152
Р. И. ВИПНЕР, Возникновение христианской литературы. (O. MANDIĆ) .	152—158

ČASOPISI

Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, N. S. II-VI. (S. M. TRALJIĆ) . .	159—165
Istorisko-pravni zbornik II, 3—4. (M. HORVAT)	165—169
Atti e memorie della Società istriana di archeologia e storia patria, N. S. I, 1949. (B. STULLI)	169—176
Historische Zeitschrift, Bd. 171, 172, 1951. (M. GROSS)	176—182

(Nastavak na 3. strani omota)